

Na Klárově sídlíme vlastně díky českým legionářům

66

S kameny musíme vycházet po dobrém, po zlém s nimi neheme (Peru, u linií Nazca, 1980).

Rozhovor s geologem a oceánologem Zdeňkem Kukalem

Připravil Petr Maděra

Zdeňku, v mládí jsi prý studoval hru na klavír a rozhodoval ses mezi dráhou muzikanta a profesí geologa. Co nakonec rozhodlo o tom, že se piano ozývalo pouze příležitostně z ředitelny České geologické služby?

Rozhodování nebylo moc bolestné. Klavír jsem sice měl rád, brnkal jsem často, a výborná profesorka mě vytáhla na jakous takous úroveň. Pár školních i mimoškolních koncertů jsem absolvoval. Kariéra koncertního virtuosa byla však v nedohlednu, dobře jsem věděl, že bych mohl být tak leda korepitemorem nebo drezírovat děti v „lidušce“.

Hudbě konkurovala dobrodružná a zeměpisná četba a představa cestování. To už jsem na obzoru viděl geologii a nakonec se vše vyřešilo. Po dvou změnách bydliště jsem se nastěhoval do domu, jehož tenké panelové stěny ani sousedé koncertování nepřáli. Piana jsem se zbavil, dal ho synovi, pak jsem se dostal

k pěknému křídlu až v ředitelně ústavu na Klárově. Tam jsem si po ránu i v podvečer zahrál a rád vzpomínám, jak jsme si se zahraničními hosty přehrávali hymny a hádali se, která je hezčí. A na mém Petrofu hráli i výborní klavíristé, třeba můj ředitelský předchůdce Vladimír Sattran, ředitel francouzské

geologické služby Zdeněk Johan a třeba i poloprofesionál, Fin Lappalainen. I přes obrat od piana k přírodním vědám jsem rozhodně na hudbu nezanevřel a s chutí hledám skladby inspirované geologickými pochody. Je jich dost, jednou z nich je třeba *Eroze řeky Amazonky* od Brazilce jménem Hector Villa Lobos.

Tvůj bratr byl odsouzen za útěk z jáchymovských dolů na 25 let. Co to znamenalo pro vaši rodinu? A jak je možné, že jsi vůbec mohl vystudovat?

Můj starší bratr byl nejprve v roce 1948 odsouzen na 7 let za šíření letáků. Později,

po útěku z jáchymovských dolů, na doživotí. Pro rodinu to byly jen a jen starosti. Mě to zastihlo v letech, kdy jsem žádal o přijetí na vysokou školu, studium geologie. Prošel jsem pohovory, pak jsem byl předvolán na národní výbor, kde kádrovák studoval mé materiály. Po poznámce: „No jo, vy to máte s tím bratrem,“ jsem už situaci považoval za beznadějnou. Kupodivu však pokračoval: „Hmm, bydlel jinde, takže jste se vlastně nestýkali, tak to nebudeme brát v úvahu...“ A lejstro někam založil. Po tomto zázraku a pohovoru na univerzitní půdě jsem byl přijat. Zřejmě pomohla i politika strany a vlády o soběstačnosti v nerostných surovinách a posílení armády geologů.

Jako geolog ses nejprve specializoval na sedimenty. Ty vznikaly převážně v mořích. To byl tedy jeden z důvodů, proč se z tebe nakonec stal také respektovaný oceánolog?

Sedimenty a moře – to jsou propojená témata. Třeba jsem si nad výbrusem mořského vápence nebo pískovce představoval, jak a kde se takové sedimenty usazovaly, jak to prvohorní moře vypadalo. Bylo mělké, slané, klidné, či rozbouřené, s dmутím, nebo bez? Jakému současnému moři se podobalo? A to už jsme vlastně v oceánologii, která propojuje všechny znalosti o světovém oceánu, od mořského dna přes mořský život až po atmosféru nad hladinou. Jak vidíš, geologie se s oceánologií dala spojit docela snadno, vždyť jedna z oceánologických disciplín se nazývá mořská geologie. Už jsem se moři nezbavil, ani nechtěl, a dotáhl zájmy až k sepsání učebnice *Základy oceánografie*, podle které se učí dodnes. Na přednáškách, v televizi nebo v rádiu mě představují „geolog a oceánolog“, poslední roky bych se nejradši sám představil jako „stařec a moře“.

■ S pocitem kapitána na přídi výzkumného plavidla (Perský záliv, 70. léta).

■ S mladším bratrem Jiřím (vlevo) a sestrou Hanou. Profesionální foto z roku 1955, dárek mamince k narozeninám.

Sen každého kluka byl plavit se s výzkumnou lodí po mořích. Tobě se to podařilo, jaké to bylo?

Klukům se vždycky líbili námořníci dobývající severní točnu, i ti pod pirátskou vlajkou. Výzkumná plavidla jim byla vzdálenější. Zpočátku jsem měl touhy podobné, ale bez brýlí jsem se neobešel. Námořník se zamlženými brýlemi je jak slepýš. Tak jsem přešel z paluby do suché lodní laboratoře, která je základem mořského výzkumu. I dobrodružství tam oceánolog zažije. Při expedicích se napětí střídá s rutinou, dobrodružství s nudou, romantika s nepohodlím a euforie se zklamáním. Na menších plavidlech dostane mořskou nemoc každý. Kdo je vybíravější v jídle, má hlad, komu vadí malá kabina a žádná soukromí, ten trpí, kdo klempíruje se zdravím, ať na moře raději nejedí. Nepamatuji si, že bych někdy na moři moc trpěl, vždycky jsem se mohl těšit na nové vzorky z mořského dna i na nejbližší zajímavý přístav. Co bylo nejhorší? Asi kombinace malá loď – dlouhé pravidelné vlny – tropické slunce nad hlavou – smrad z motorů. A na co mám nejpříjemnější vzpomínky? Asi na Perský záliv a německou výzkumnou loď Meteor II.

Zažil jsi na moři nějaké nebezpečné okamžiky?

Větší či menší riziko s sebou nese každá plavba. Na dotazy, kdy jsem byl v největším nebezpečí, odpovídám podle pravdy: V sedmdesátých letech při pracích na projektu RVHP jsme vyjeli na bulharské lodi z Burgaského zálivu. Po pár kilometrech se na sonaru objevilo něco, co by na dně nemělo být. Hloubka tam byla asi 25 m, spustili jsme kotvu a dolů poslali

Na Klárově sídlíme vlastně díky českým legionářům

dva potápěče. Za pár vteřin se jeden vynořil a řval: „Kotva jede do hromady min!“ Rychle vytáhnout kotvu, zabójkovat na místo a přivolat pobřežní službu! Byly to opravdu miny, které tam shodila na konci války při útěku německá loď. A jak jsme se pak dozvěděli, miny byly stále aktivní.

Založil jsi dokonce cestovní kancelář Geotour, která se specializuje na plavby po Jadranu, nebo to byl tvůj syn?

Já to nebyl, to byla práce mého syna. Když Geotour, cestovku zvanou i „kololod“, založil, pomohly mu zkušenosti z ciziny a podnikatelská odvaha. Byl to dobrý tah, spojit loď s bicyklem. Napřed se brázdí Jadran tradiční motorovou plachetnicí z ostrova na ostrov a ostrovy se pak projedí na kolech. Trochu jsem synovi pomáhal, radou i jinak, ale byly to jeho nápady a jeho iniciativa. Dokonce se mu podařilo vydat s kolegou kartografem mapu chorvatských ostrovů s cyklostezkami, bezesporu mapu nejlepší. Ale má to háček, mapy jdou sice na odbyt u našich turistů, domorodci je však moc nekupují, zřejmě z trucu. Trochu to chápeme, kdo by u nás sáhl po mapě Krkonoš vydané chorvatským nakladatelstvím?

Co považuješ za nejdůležitější moment své vědecké kariéry? Existuje nějaká práce, na které si obzvlášť zakládáš?

Moment to určitě nebyl. Spíš několikaletý vývoj od univerzitních studií do zakotvení v Geologické službě. Zapadl jsem do barrandienské party, kde jsem se od Iva

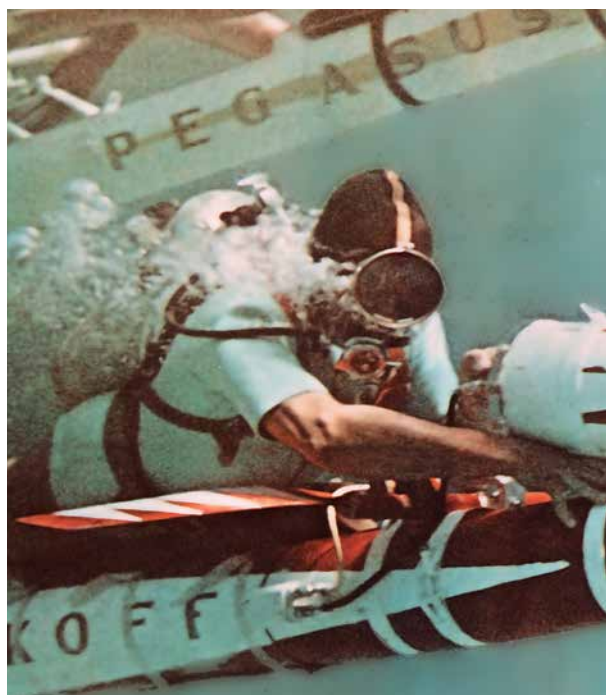

■ S potápěči na kubánském šelfu Floridské úžiny (1966).

Chlupáče i Radvana Horného moc a moc naučil. Literatura, terén, mikroskop i laboratoř mě přitahovaly, na fakultě byla slušná Kettnerova knihovna, v Geologické službě (i když se dostkrát přejmenovala, pořád to byla státní geologická služba) byl nejlepší soubor geologických publikací v republice. V posledních fakultních letech mě již zapojili do výzkumu prvohorních železných rud, což znamená celého barrandienského ordoviku. Petrograf sedimentolog se ze mě stal, specializace zajímavá a perspektivní, prostě něco pro zvědavé geology. Poslechl jsem Faradaye, který prý řekl: „Work, finish, publish, makej, nesej se s tím, napiš o tom!“, a psal jsem. Dost. Nejen o Barrandienu, přímá cesta se totiž rozvětvila. Od staršího paleozoika se výrazně oddělilo moře a popularizace. První knížka byla o moři, o hlubokomořských sedimentech, další o geologii recentních sedimentů. K tomu přibyl *Vznik pevnin a oceánů*. Toto období tedy považuji za nejdůležitější moment vědecké kariéry. Už proto, že *Geologie recentních sedimentů* vyšla anglicky v londýnském nakladatelství Academic Press a že jsem byl u nás opravdu první, kdo propagoval deskovou tektoniku a s ní i existenci a význam hydrotermálních výronů z mořského dna. Byť nekuřák, s chutí jsem psal o „černých kuřácích“. Pak už přišly další knihy a další překlady, pět do angličtiny, čtyři do ruštiny.

Více než deset let jsi učil na univerzitách v arabských zemích na Blízkém východě, jaký tam byl tenkrát život? Zachoval sis k lidem z těch zemí nějaký bližší vztah? A nakolik to ovlivnilo tvůj pohled na pozdější válečné konflikty a jejich důsledky?

Pět let v Iráku, pět let v Kuvajtu a sem tam něco v okolních zemích, na to se přece nedá zapomenout. Dojmy přetrvávají

■ Zkouška podmořských dopravníků (Středozemní moře, 1980).

■ Moje studentka v Kuvajtu zkoumá orientaci valounů v pouštní dlažbě (kolem roku 1979).

dodnes a lichoť mi, že v těch zemích jsem stopu zanechal. Irák s báječnou a pestrou geologií a archeologií, přebohatý Kuvajt s neomezenými možnostmi podpory geologie i cestování. Mí studenti byli v mnohém stejní jako u nás, s geologickou komunitou jsem vycházel bez problémů. V Iráku jsem si ke geologii přibral výuku češtiny v našem kulturním centru. Byl o ni velký zájem, Iráčané u nás totiž rádi hledali nevěsty. Jako učitel češtiny jsem měl střídavé úspěchy, některé perličky jsem pak sepsal. Podle Komenského jsem dával přednost škole hrou. Hráli jsme si na restauraci, jako vrchní se ptám: „Přejete si aperitiv?“ Odpověď kladná. Pokračuji: „Jaký?“ Nečekaná odpověď: „Brambory!“ Dlouhá léta se ke mně bývalí kolegové a studenti na konferencích nadšeně hlásili, občas se objevila prosba o recenzi, přímluvu nebo posudek. Dnes naproti mé kanceláři v ústavu sedí dr. Khaldoun, nejen bývalý ředitel Irácké geologické služby, ale též můj vděčný žák.

Myslím, že z těchto zemí jsem odjel právě včas, šestidenní válku v roce 1967 jsem prožil, pak už to šlo všechno z kopce. Začala irácko-iránská válka, pak válka v poušti a pokračovat snad ani nemusím.

Jak se díváš na migranty z těchto oblastí?

Napsat vše, co vím, co si myslím, co tuším, by znamenalo hezkých pár řádek i stránek. Migranti byli, jsou i budou. Ale málokdy tak početní, a hlavně tak organizovaní! Kdo za tím stojí? Kdo přesvědčil ty obrovské masy, aby se daly do pohybu? Nesrovnávejme takovou migraci s naší emigrantskou vlnou za minulého režimu! Tenkrát šlo o splynutí stejných kultur, což je zcela něco jiného než hromadný vnik kultur zcela odlišných. Může to mít

i katastrofální následky. Trošku přece jen přitvrdím: Stačí jeden imám s kázáním „Alláh si to přeje“, aby vymyl mozky stovkám váhajících.

Jsi znám jako jakýsi antipod přírodovědce Jacquese Bergiera, zvláště svým potíráním „záhadologů“ a jejich teorií, s nimiž se po roce 1989 u nás roztrhl pytel. Přesto, zažil jsi někdy ty sám v životě něco zcela mimořádného, o čem by sis řekl, jsou některé věci mezi nebem a zemí...?

Záhadolog je člověk, který z vysvětlitelných věcí dělá záhady. Kdybych byl záhadologem, mohl bych za nevysvětlitelné považovat ledacos ze svého života. Protože nejsem, nevzpomínám si.

Neuškodí jmenovat pár našich šarlatánů, před revolucí nedotknutelných: plukovník Ludvík Souček, obratně píšící nesmysly, ministr Kahuda se svými „demenciony“, ezoterik Rejtdák.

Jejich společnými hesly jsou třeba „zkzstnatělá, nepřizpůsobivá věda, málo duchovna, obava vědeckých osobností před novými poznatky“. Je to už hezkých pár let, co Dániken vystoupil se svými *Vzpomínkami na budoucnost*, údajní mimozemšťané vyšuměli, další je nenahradili.

Uvědomíme-li si, kolik miliard se utratí za vzdělávání, od škol po univerzitu třetího stupně, za všechny ty ušlechtilé snahy dosáhnout solidnějších znalostí obyvatel! Pak přijde televizní seriál „Detektor“, „Za zrcadlem“ nebo neuvěřitelné bláboly údajné profesorky Carmen Boulter (nepřechyluji!) o 40 000 let starých, samozřejmě mimozemských egyptských civilizacích a všechno vzdělávání je v troubě.

Viděl jsem dokument o obřích vlnách, na němž jsi spolupracoval jako odborný konzultant. Nebyl zrovna tohle exemplární případ, kdy vědci více než sto let podceňovali očita svědectví námořníků a tvrdili, že jde o pouhé legendy a výmysly, které odporují fyzikálním zákonům, a hlavně jejich výpočtům? Nakonec se přeci ukázalo, že obří vlny vznikají velmi často a ve velkém množství, teprve dodatečně je museli vypočítat podle Schrödingerovy rovnice...

Já bych to za exemplární příklad nepovažoval! To, že se mohou vztyčit mimořádně vysoké vlny, se vědělo už dávno, jenže se jednalo o vlny cunami, příbojové vlny na mělčinách a interferenční vlny na otevřeném moři. Upozorňuji, rekordní je stále výška vlny v Pacifiku, změřená opticky tankovou lodí v roce 1952, a to 37 m od hřebene k důli. Pravda je, že s těmi na otevřeném moři si odborníci nevěděli rady. Teprve statistika, družicová pozorování a experimenty v devadesátých letech minulého století obří vlny definovaly a vysvětlily jejich vznik. Zajímavé je i to, jak se takovým vlnám říkalo a říká – třeba freak waves, rogue waves, ghost waves, giant waves, česky si vystačíme s „obřími vlnami“. Populární se staly již v roce 1972, když se promítalo *Dobrodružství Poseidonu*; tenkrát ovšem parník údajně převrhla vlna cunami, což byl nesmysl, cunami totiž na otevřeném moři nemusíme ani upozorovat. Pro obří vlny je typické, že se vzednou na hranici dvou proudových systémů, kde se také díky vlnové interferenci vlna dokáže

Na Klárově sídlíme vlastně díky českým legionářům

zdvihnout i výš než do dvaceti metrů. Nebezpečnými místy jsou okraje Golského proudu v Atlantiku a styk proudů podél hranice Indického oceánu a Pacifiku jižně od Afriky.

„Kukal, Hrabal a Páral už nejsou“, stálo prý kdysi na ceduli v jednom pražském knihkupectví. Dodnes píšeš zajímavé knihy, jejich čtenáři i náklady se však proměnili, nebo se mýlíš?

Nemýlíš se, opravdu se to stalo, bylo to v osmdesátých letech, když v devadesátitisícovém nákladu vyšel „Bermudský trojúhelník“. A takový náklad se u populárně-vědeckých publikací těžko překonává.

Naopak, proslaví se dost takových knížek, které tvrdí: „Všechno bylo jinak, přepíšeme učebnice a dějiny.“ Pak záleží na tom, do jakého pseudovědeckého hávu se zahálí. Od „záhad českých dějin“ přes „posvátná a energetická místa české krajiny“ po léčitele, numerology, astrology i kartáčky.

Jak je to tedy s tím bermudským trojúhelníkem? Objevila se od vydání tvé knihy nějaká nová fakta?

Je vidět, že jsi tu mou knihu nečetl. Stačí dokázat, a dokázalo se to mnohokrát, že v tzv. bermudském trojúhelníku mizí méně lodí a letadel, než by statisticky mělo. A jaký je tam frmol na hladině i ve vzduchu! A jak nebezpečné jsou mělčiny na bahamské plošině! Prostě, je to novinářský výmysl, na kterém se přikrmují další šarlatáni a fantasty. Rád bych připomněl pořad v americké televizi, kde zpovídal Berlitz, jednoho z hlavních propagátorů trojúhelníku. Na dotaz, jak se vlastně dozvěděl o zoufalých signálech vysílaných ztracenou letkou, opověděl, že mu to řekl kapitán Andersen. Ten byl ve studiu, ale popřel to. Berlitz tedy řekl, že se zmylil, a odvolal se na poručíka Goulda. Ten však také o ničem nevěděl. Říkal jsem si: „Proč ze sebe nechává Berlitz dělat takového tajtrdlíka?“ Pak se mně v hlavě rozsvítilo. Na ten pořad se přece dívají miliony lidí a spousta z nich ze zvědavosti tu Berlitzovu knížku koupí.

Co považuješ v současnosti za největší podvod ve sféře nevědeckých teorií?

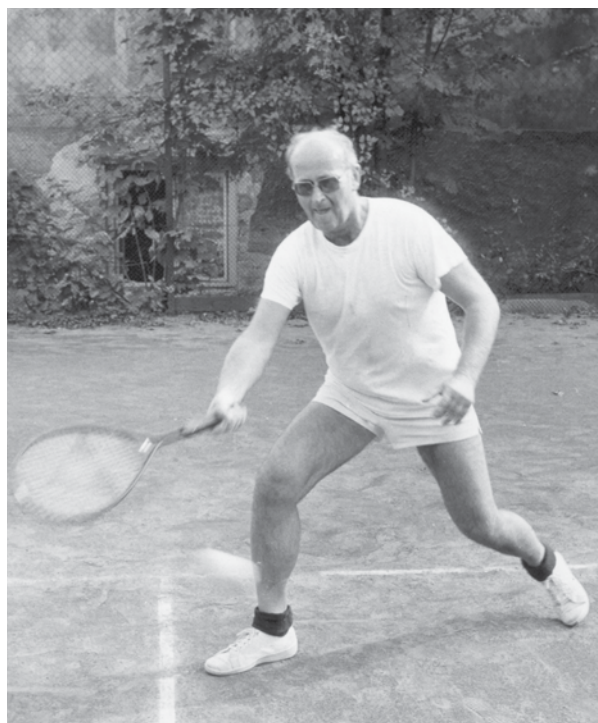
Máš-li na mysli okruh geologie, tak rozhodně všechno, co se týká tzv. geopatogenních zón, ovlivňujících údajně lidské zdraví a psychiku. Nejsou pořádně definovány, údajně se dají měřit, ale v čem vlastně jejich účinek spočívá, to je mezi nebem a zemí. Jak je to s pozitivní a negativní energií? Z čeho je čerpána? Z historie míst, z kamenů samotných? Nevíme, ale pokud se někde cítíte díky hezkým vzpomínkám dobře, čili pseudovědecky: cítíte pozitivní energii, nic proti tomu. Zcestné jsou publikované a prý statisticky doložené nahromaděné výskyt rakoviny obyvatel nad zlomovými liniemi. Statistik zapláče. Docela žertovné jsou příběhy z domků a bytů, kde straší, sama se vypíná elektrina, všechno se z ničeho nic vznítí. Nakonec se k „nevysvětlitelným jevům“ přiznává nezbedný synáček.

Naštěstí se stále menší pozornosti těší mimozemšťané, kterým se přisuzuje všechno možné, od gigantických staveb po výrobu složitých přístrojů. Trochu mě zlobí, když jsou všechny nové geologické nálezy klasifikovány jako „tajemné a záhadné“. A co „léčivá moc kamenů a minerálů“? Čím by minerály měly léčit, to už se nedozvíme.

Ačkoli se na první pohled zdá, že z pozice geologie jsou všechny zásadní problémy již vyřešeny, není tomu tak. Uváděl jsi, že například z obrovské plochy oceánského dna jsou geologicky zmapována asi 2 %, o složení zemského jádra se můžeme jen dohadovat a tak dále. Jaké vědecké otázky v současnosti nejvíc vzrušují geologickou obec? Ve kterých oblastech se podle tebe ještě můžeme dočkat velkých překvapení?

Musím tě opravit, oceánské dno je stále podrobněji prozkoumáváno, dnes se tvrdí, že znalost se blíží 14 % jeho plochy. Není to rovnoměrné, oceánské hřbety, příkopy, okrajová moře, to známe lépe než hrůzně jednotvárné abysální roviny, kryté a zarovnané mocností usazenin.

Jinak mnoho geologických otázek už vyřešili naši předchůdci, nezapomínejme na to! Naše střední a mladá geologická generace je aktivní a každý rok je něco nového. Jak je to se vztahem moldanubika a moravika? Jakého stáří je velká část moldanubika? Kolik vlastně máme variských

■ Vyhrát je stejně důležité jako zúčastnit se! Trochu jsme to olympijské heslo upravili (Klamovka kolem roku 1990).

■ S ministrem Ing. Karlem Dybou na Pražském hradě při geologické konferenci pořádané Českou geologickou službou (1994).

příkrovů? Jak vypadal spodnokarbonský oceán na Moravě? Byl v Podkrušnohoří skutečný rift, nebo ne? Jak vznikaly granulity? Jak hluboko se podsunuly tektonické desky? Šířila se v křídovém moři jedna obrovská delta, nebo se po dně pohybovaly stovky podmořských dun? Z obecných geologických otázek mě nejvíc bolí problém zemského tepla. Rozpad radioaktivních prvků nestačí, tektonické pohyby také ne, se zbytkovým teplem je to vachrlaté, sluneční záření nepomůže.

Vedle geologie je pro tebe stále důležitý sport...

Bez sportu by život za nic nestál. Zkusím seřadit sporty podle svých úspěchů a oblíbenosti: lehká atletika, basketbal, tenis, plavání, box, fotbal, volejbal. V našem ústavu bylo sportování populární, rád vzpomínám na střetnutí české, německé a francouzské geologické služby. V posledních letech mé sportování ovlivňuje nejen stáří, ale i „tragické“ události. Napřed mi rozbourali saunu na Žluté plovárně, pak zavřeli oblíbené koupaliště v Úvalech a teď hrozí, že nás vyženou z tenisových kurtů na Klamovce.

Mezi mnoha tvými populárně-vědeckými knihami zaujímá zvláštní místo *Geologická abeceda*. V ní jsi základní geologické pojmy dokonce zřymoval. Zdá se, jako by v každém dobrém geologovi vzešel i kus básníka. Jenom v České geologické službě jsem měl tu čest potkat básníky Vladimíra Sattrana, Zdeny Petákovou, Ladislava Zedníka nebo tvého žáka a ctitele Tomáše Vorla, jenž chystá k vydání sbírku *Když naprší ti do žigulíka*. Jaký je podle tebe vztah geologie a básnictví? A jaký je vztah Zdeňka Kukala k básním a literatuře vůbec?

Pár geologů opravdu rýmuje, a docela hezky. Já se přiznám, že mě rýmování lákalo už od takových osmi devíti let, prvním pokusem bylo zřymování některých povídek o zvířatech Ernesta Thompsona Setona, ale zapamatoval jsem si jediný „rým“: „A ten narval obrovský / má ten roh jenom z kostí.“ Na gymnasiu bylo básnění módou, dopisy dívkám musely být rýmované. Pamatuji si, že pod vlivem rukopisů jsme zkoušeli podvrhnout další, dokonce ve staročeštině. Bohužel se nezachovaly. Později, již v geologickém ústavu,

jsem jako stroj popisoval výbrusy hornin z desítek vrtů. Byly součástí závěrečných zpráv. Napadlo mě, nevím proč, jeden z těchto popisů zveršovat. Zapamatoval jsem si jen geniální: „...akcesorií jak malin, / zirkon, rutil a turmalin. / Kdyby někdo smíchy pukal, / zpracoval to Zdeněk Kukal“. Bohudíky se tento výplod do závěrečné zprávy nedostal, při kontrole to objevil šéf projektu, dr. Vladimír Havlíček. Naštěstí netrval na tom, abych zřymoval všechno.

Nedávno jsi mi půjčil svou nejoblíbenější knihu – *Hrůzy lásky* Jeana Dutourda, příběh stárnoucího muže a mladé sekretářky, proč právě tuhle knihu pročítáš každý rok znovu a znovu? A smím se zeptat, jaké „hrůzy lásky“ jsi prožil ty sám?

Za tu nejodivuhodnější knihu vůbec ve skutečnosti považuji geniálně vystižené chvíle, kdy se lidstvo povzneslo až ke hvězdám – tedy *Hvězdné hodiny lidstva* (v originále zní název ještě honosněji *Die Sternstunden der Menschheit*) Rakušana Stefana Zweiga.

Hrůzy lásky čtu ovšem opravdu nejčastěji, tak jednou za rok, za dva. Francouzi, kterým se s tím svěřím, mě obvykle chápou. S našinci je to horší, i když takový menší klub fanoušků *Hrůz lásky* existuje... Ponořte se do Paříže, splynete s jedním fešného, byť postaršího senátora, sekretářky, jejich rodinami a jejich okolím. Jako v řeckém dramatu, vše vypráví dobře informovaný přítel spisovatel, vše je podáno věrohodně, dokonale psychologicky zpracováno.

A zda jsem sám prožil „hrůzy lásky“? Určitě ne takové hrůzy, o jakých vypráví Jean Dutourd. Řekněme, že každý, nebo téměř každý, prožije potíže i radosti lásky. Pokud bychom měli statistické údaje, ocitl by se můj život někde uprostřed souboru. U frekvenční křivky by to odpovídalo mediánu.

Často tě zvou do rádia nebo televize, když ve světě dojde k nějaké katastrofě. V dnešní době jsou odborníci mnohdy vybízeni, aby se vyjadřovali ke kde čemu, a to okamžitě. Ty ale k tzv. fast-thinkers patříš jen zdánlivě, přestože v nedávném Hyde Parku jsi byl velmi pohotový. Stalo se ti někdy, že padla otázka, na kterou jsi neznal odpověď, nebo že jsi prognózoval něco, co bylo nakonec úplně jinak?

V televizi a rozhlasu jsem si připadal jako doma. Snad mě zvali proto, že jsem vždycky přišel včas a odpovídal jako hodný chlapec na otázky celou větou. Těch vystoupení bylo mnoho desítek, od šteků až po Hyde Park. Hlavním tématem byly katastrofy, jako cunami, prachové bouře, oceánské proudy. V poslední době jsem pátral po ztraceném malajském letadle, ale bohužel jsem se neproslavil. Z choulostivých otázek jsem docela slušně předpověděl osud znečištěných vod v Mexickém zálivu po ropné katastrofě. Neměl jsem dobré svědomí, ale dopadlo to přibližně podle mé prognózy.

Největší potíže jsem měl v rozhlasu v „Hovorech D“ s velkým sympátkem, hercem Jaroslavem Duškem. Ten na mě vychrlil několik svých oblíbených fantazií, vrcholících objevem, že pyramidy jsou z umělých vápenců. Nabídl jsem mu, že takový kámen doma mám, že je to typický numulitový vápenc.

Na Klárově sídlíme vlastně díky českým legionářům

Ještě pár slov o přednáškách, bylo jich spousta a hlavní témata: Atlantida, bermudský trojúhelník, katastrofy, oceán, ledacos z geologie. Nezapomenutelným zážitkem byla návštěva jednoho z kulturních center, kde mě představili takto: „Přišel mezi nás známý spisovatel Z. K., který vám ukáže, co dovede.“

Co bys, Petře, udělal, začal zpívat nebo metat kozelce?

Mnoho let jsi zaměstnancem České geologické služby, a v první polovině devadesátých let jsi byl dokonce jejím ředitelem. Jak se ty, jako znalec její historie, díváš na osudy naší instituce v běhu času?

Začátek devadesátých let byl kritický, hrozba nesmyslných názorů na privatizaci STÁTNÍ (to zdůrazňuji!) geologické služby, zrubání ústavu a začlenění pod hospodářská ministerstva, pomsta starých kádrů na vysokých postech za zrušení Českého geologického úřadu. Nakonec nás vyhodili z malostranských paláců. Je až neuvěřitelné, že jsme se ubránili a dokonce přešli do protiútku za pomoci trocha štěstí a vlivných přátel.

Víš, že v paláci na Klárově sídlíme vlastně díky českým legionářům na Rusi? V kritickém roce 1992, kdy nás vystěhovali z malostranských paláců, jsem byl jmenován do Rady vlády pro výzkum a vývoj. Jeho předsedou byl Igor Němec, ministr státní kontroly, též zodpovědný za dislokaci objektů. Jeho poradcem byl Franta Králík, náš dlouholetý zaměstnanec. Po prvním zasedání rady jsme s Ing. Němcem pohovořili o jeho otci, důstojníkovi v legiích na Rusi, a mém strýčkovi, který prodělal

celou ruskou anabázi od Jekatěrinburku do Vladivostoku. Porozuměli jsme si a pan ministr nám pomohl najít tuhle hezkou budovu bývalého Klarova ústavu slepců.

Jednou jsi řekl, že považuješ Českou geologickou službu tak trochu za své dítě, předpokládám, že se to týkalo hlavně jejího porevolučního přerodu. Můžeme říct, že dítě po pětadvaceti letech dospělo podle tvých představ, anebo je řekněme nezvedené?

Já jsem zestárl, ČGS omládl, od ředitele po techniky. O poslání státních geologických služeb nikdo nepochybuje, rozvinulo se a vykristalizovalo v rámci služeb světových. Dítě, jak jsem ústav nazval, mělo a má otců víc. Vyspělo, otrkalo se, už není bezradné, místo pouhého kladívka má elektronový mikroskop, údaje ze satelitů, jezdí si do zahraničí, učí se od zkušených a vychovává nedonošené děti méně vyspělých zemí. Naše dítě si dokonce dovolilo zásobovat kvalitními sourozenci univerzitu i Akademii věd. Dítě už patří mezi náctileté a starší, vyplnilo generační mezeru a je z něho geologická šikulka. Už teď je schopno vychovávat další generaci, přesvědčit ji, že na ni čekají další objevy, a podporovat v ní geologickou zvědavost... Myslím, že jako jeden z otců mohu být na takové dítě pyšný.

Naše dítě, máš to v mnohém jednodušší než otcovská generace, pomůže Ti vševěd Google i zahraniční styky. Chraň se přehnaného sebevědomí a nezapomeň, že Tví otcové jsou ještě zde, aby Ti poradili.

Doc. RNDr. Zdeněk Kukal, DrSc. (nar. 29. 11. 1932), geolog, oceánolog, pedagog a popularizátor věd o Zemi. Jeho kariéra je spjata s Českou geologickou službou, kam nastoupil hned po studiu Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. V letech 1992–1997 byl jejím ředitelem a pro ČGS pracuje dodnes. Specializoval se na sedimentologii a jako jeden z prvních Čechů také na oceánologii a mořskou geologii. Řadu let strávil jako expert v cizině. Nejprve při výzkumu moře na Kubě, poté byl profesorem na univerzitě v Bagdádu a stal se hlavním geologem v geologické službě Iráku, v letech 1975–1980 působil na Kuvajtské univerzitě. Později se zúčastnil celé řady oceánografických expedic v Atlantském oceánu, Perském zálivu nebo Černém moři a jeho kniha o oceánech je dodnes důležitou učebnicí oceánologie.

Publikoval na 350 vědeckých prací v českých i zahraničních časopisech a stovky populárně-vědeckých článků. Je autorem 20 odborných knih (např. *Základy sedimentologie*, *Základy oceánografie*, *Přírodní katastrofy*, *Rychlost geologických procesů*, *Horninové prostředí – jeho stav a ochrana*). Kromě toho napsal 18 populárně-vědeckých knih (*Atlantis*, *Geologická paměť krajiny*, *Člověk a kámen*, *Hrady Čech a Moravy – z čeho jsou a na čem stojí*, *Oceán – pevnina budoucnosti*, *Tajemství bermudského trojúhelníku*, *Geologická abeceda* a další). Pět jeho knížek bylo přeloženo do angličtiny, čtyři do ruštiny. Popularizaci geologie a vědy vůbec se věnuje soustavně, přednáší pro veřejnost, spolupracuje s tiskem, rozhlasem a televizí, píše o zajímavých přírodních událostech a katastrofách. Zatím poslední, obsáhlou kapitolu o historii geologie v Čechách sepsal pro dvoudílnou publikaci *Dějiny přírodních věd v zemích Koruny české*.